

šemu zakonodajstvu, spisi rimskih pravnikov so nam neizcrpljiv vir nauk, nedosežen idejal. Otresli smo se marsičesa, kar zadeva le formalizem in obliko, bistvo je ostalo.

Vse to pa je dobila zapadna Evropa iz Bologne. Z viri vred prevzela je razlaganje, in skozi več stoletij je bilo odločilno v vseh prašanjih mnenje, katero je Bologna podtikala posameznim določilom, ona je narekovala učenim pravnikom po vsej Evropi — „Bononia docet“ bilo je ponosno gaslo tamošnje šole. Da, glossa nadvladala je mnogokrat celo zakon veljalo je le, kar je glossa priznala — *quidquid non agnoscit glossa, non agnoscit curia*. Tako veljavo imela je Bologna.

Zraven rimskega prava ima za učeni svet tudi druga pravniška veda, ki je istotako imela velikanski vpliv za razvoj prava, svoj izvor v Bologni, kanonično pravo. V Bologni pisal je Gratian svoj „*Decretum*“, tam je učil Paucapalea.

Do konca XV. stoletja bila je Bologna središče vse pravniške vede, tam se je učila vsa Evropa. Sčasoma vstanovili so si tudi drugi narodi doma svoja učilišča, ki pa izvora svojega pozabila niso. Ko je dne 10. do 14. junija t. l. Bononia praznovala osemstoletnico svojega obstanka prišli so toraj iz vse Evrope zastopniki vseučilišč, oziroma njihovih pravnih fakultet, da skažejo hvaležnost starodavnemu zavodu na katerem se je vršil preporod naše vede, od koder izvira vso znanstveno pravoslovje, o katerem baš v Bologni, rekli bi, oteti *corpus iuris* tako lepo pravi, da je: „*divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia*“.

Vsebina zapuščinskega prisojila.

V 5. št. „Slov. Pravnika“ skuša nekdo spodbijati rešitev deželnega nadsodišča v Gradci, z dne 19. avgusta 1887., št. 9179, priobčeno v drugi številki „Slov. Prav.“, s katero se je za mnenje odločilo, da v zapuščinsko prisojilo ni sprejemati posameznih reči, katere obsega zapuščina, in tudi nepremičnin in na njih zavarovanih dolgov ne.

Brez skrbi bi lahko v nemar pustili ta članek, ker so razlogi, s katerimi pisatelj svoje mnenje podpira, taki, da jih mora vsak samostojno misleč pravnik zavreči, če pisatelj ne bi bil tako daleč zagazil, da pravnike in sploh sodnike pozivlja, naj razsodbo deželnega nadsodišča v nemar puščajo in ostanejo pri stari nezakoniti praksi.

Glede na to in z ozirom na skušnjo, kako priljubljena je marsikomu šablona, katere se je enkrat brez kritike privadil, hočemo gori navedeno razsodilo nekoliko natančneje vtrditi in dokazati, da je razsodba deželnega nadsodišča za prakso najugodnejša, edino zakonita in bistvu zapuščinske razprave in zapuščinskega prisojila primerna.

Prisojila po razsodbi deželnega nadsodišča spisavati ne bo toliko truda delalo, kakor do sedaj. Vsakdo, ki se je pri sodiščih z zapuščinskimi razpravami pečal, ve, koliko težav pri večjih zapuščinah prisojilo dela, če hoče sodnik vsaj vse nepremičnine in na nepremičninah zavarovane dolgove v prisojilo sprejeti. Koliko zapuščinskih razprav se mnogo dalje kakor je treba ni dokončalo zaradi težkih prisojil, koliko uradnih laži postavilo se je v izkaze o zapuščinskih razpravah, katerih končanje je bilo odvisno le od teškega ali preobilega prisojila, da-si so zanj že vsi podatki dokazani bili.

Vidili smo taka prisojila v velikosti velike knjige, ki je potem potovala od sodišča do sodišča po celem cesarstvu radi vknjižbe lastninske pravice ali prenosa dolgov.

In vsa ta pisarija je nepotrebna, kajti vestni sodnik se pri reševanju prošnje za vknjižbo lastninske pravice ali za prenos dolgov na nepremičninah zavarovanih na podlogi takih prisojil nikdar ni zadostil s tem, je-li nepremičnina, pri katerej naj bo lastninska pravica vknjižena, v prisojilu navedena ali ne. Vestni zapuščinski sodnik je zmiraj vkljub takim prisojilom pri rešitvi najvažnejšega čina cele zapuščinske razprave le po zapuščinskih spisih sodil in mislimo, da ga ni pravnik, ki bi trdil, da mora sodnik vknjižbo lastninske pravice ali prenosa na nepremičninah zavarovanega dolga po prisojilu dovoliti, dasiravno se je iz zapuščinskih spisov prepričal, da je kaka nepremičnina, ali kak tak dolg po pomoti v prisojilo prišel.

Drugače seveda bi se to godilo po receptu pisatelja navedenega članka, po katerem ima sodnik le suhoparno razložiti, je-li v listinah, ki mu jih podaja prosilec, vtemeljeno to, kar se zahteva v prošnji.

Če je pa treba dopustljivost prošnje za vknjižbo na podlogi zapuščinskih spisov sploh prevdarjati, in to je vzrok naredbe § 177. pat. z dne 9. avgusta 1854., št. 208. d. z., čemu bi sprejemali nepremičnine in na nepremičninah zavarovane dolgove v prisojila?

Oblika prisojila, katero je deželno nadsodišče za pravo spoznalo, je pa tudi edino zakonita, kar iz sledečega sledi.

V § 174. pat. z dne 9. avgusta 1854., na katerega se deželno nadsodišče sklicuje, in ne samo na njemu pridani obrazec prisojila, kakor pisatelj navedenega članka trdi, je izrekoma predpisano, kaj se mora v prisojilu izreči. V predpisani vsebini prisojila se pa ne nahaja navedenje k prisojeni zapuščini spadajočih nepremičnin.

Obrazec prisojila, katerega je zakonodajalec pridjal, in ki bolj, kakor marginalne opazke, katere služijo zlajšavi razvida in poiskanja dotičnih določil (Harrasowsky, Geschichte der Codification des öst. Civilrechtes, Wien 1868), razjasnuje v konkretni obliki, kaj je zakonodajalec mislil, naravnost izključuje navedenje posameznih k zapuščini pripadajočih reči ali pa vsaj nepremičnin ali na njih zavarovanih dolgov.

Dr. Schuster v svojem „Verfahren ausser Streitsachen“ 1886. na strani 286., komentujoč zakon o postopku pri zapuščinskih razpravah, pravi, da § 164. jasno določuje, kaj je vsebina zapuščinskega prisojila in da naštevanje posameznih reči zapuščinske mase načeloma ne spada v prisojilo.

Da je to pravo shaja tudi iz tega, kako se je določilo § 174. historično izcimilo.

Do leta 1785. so se zapuščinske razprave pred sodišči, kjer jih je bilo treba, le bolj po navadah vršile.

Sodni navod z dne 9. sept. 1785., št. 464. z. p. z. v II. delu, 5. odseku, je bil prvi za vse nemške in slovanske avstrijske dežele veljavni zakon o zapuščinskih razpravah. Ali ravno o vsebini prisojila nima določila. Prisojila le omenja v §§ 42. in 43., ter veleva, da se prisojilo ne sme izročiti,

dokler nista mortuar in dedinski davek plačana in dokler niso volilorejmniki uradoma o volilih obveščeni.

Občni državljanski zakonik, ki je ta navod glede zapuščinskih razprav v bistvenih točkah predrugačil, posebno pa delovanje sodišč glede uradne skrbi za zavarovanje upnikov in volilorejmnikov omejil (§ 811) in pripuščenje do posesti zapuščine dedičem zljajšal, o vsebini prisojila tudi ne določuje ničesar. V § 819. le velevala, da naj se mu zapuščino prisodi kakor hitro se je izjavljeni dedič od sodišča sprejel in je spolnil svoje dolžnosti.

Važno je tedaj, kaj je teorija o vsebini prisojil učila, ker po tem nauku so se vedla sodišča.

Gusterman v svoji „öster. Privatrechtspraxis 1822.“, str. 576., I. zvezek pravi, da mora zapuščinsko sodišče na prošnjo dedičevo za prisojilo, če je prošnja zadostno vtemeljena, zapečatnemu komisarju, t. j. komisarju, ki je o priliki smrti zapuščino zapečatil, z odlokom zapovedati, naj zapuščino odpečati in dedičem prisodi, o tem pa, kar bo storil, zapuščinskemu sodišču sporoči. To sporočilo pa naj sodišče tako reši, da ga sprejme, v spisih hrani in dovoli prepis. Prepis tega sporočila sme dedič vzeti v dokaz, da je on ranjkega dedič, in da mu je prisodilo zapuščinsko sodišče njegovo zapuščino.

Dvorni svetnik Függer v svojem „Adeliches Richteramt“, ki je bilo merodajno za prakso do leta 1850., na strani 286 ravno ta postopek kot zakonit uči in imenovano sporočilo zapečatnega komisarja, čegar prepis dediču za prisojilo velja, tako formuluje: Vsled naloga A je podpisani zapuščino . . . umrlega N. N. njegovim trem maloletnim otrokom in dedičem po oporoki A. N. Z. po enakih delih prisodil (eingewantwortet) ter zapuščino odpečatil.

Iz tega se razvidi, da že takrat ni nikdo potrebnim spoznal, da bi se posamezne reči zapuščinske mase, ali vsaj zapuščinske nepremičnine sprejemale v prisojilo. Če je dedič na podlogi takega prisojila za vknjižbo lastninske pravice prosil, kar se je le pri zemljiških sodiščih ali zemljiških oblastih (Grundobrigkeit) zgoditi moglo, je moral z inventari dokazovati, da dotična zemljišča v prisojeno zapuščino spadajo.

Tako je bilo do leta 1850. Tega leta se je pod uplivom prenapetega novotarenja hipoma tudi ta postopek prestrojil z zakonom z dne 28. junija 1850., št. 255. d. z.

Namen novega zakona je bil, kakor je tadajni minister za pravosodje Njihovemu Veličanstvu sporočal, zapuščinske razprave s porabo notarjev in občin bolj priprosto vrediti, strankam največ delovanja prepuščati, razprave kolikor mogoče skrajšati in pisarenje, kolikor se da odpraviti.

Kar se tiče prisojil je ta zakon prisojilna poročila izrekoma (§ 108) odpravil in v § 105. zapovedal, da se imajo zapuščinske reči, ki so predmeti javnih knjig, v prisojilu posebno navesti. Temu predpisu je ugajal tudi pridjani obrazec prisojila. To se je zato zgodilo, ker so se tudi po § 102. pravilnika sodne oblasti z dne 28. junija 1850., št. 237. d. z. vknjižbe pri zemljiških sodiščih zaprositi morale in ker je hotel zakonodajalec, slede izrečenemu načelu, razprave skrajšati in nepotrebno pisarenje odpraviti, stranke oprostiti dokazov z inventari, katere nepremičnine spadajo k prisojeni zapuščini.

S tem je pa malo dosegel, kajti v to svrho je bilo v §§ 106., 107. in 109. predpisano, da se mora tako prisojilo vročiti vsakemu, ki dobi iz zapuščine kako reč, katera je predmet javnih knjig, da se je po § 96. morala zapuščina, kjer je bila potreba, pred prisojilom deliti, kar je zaključenje zapuščinskih razprav zelo oviralo, in da so se morale po § 112. o zapuščinskih rečeh, ki so po prisojilu na dan prišle, izdati nova prisojila.

Ker ta zakon namena ni popolnoma dosegel, je bil s patentom z dne 9. avgusta 1854, št. 208. d. z. nadomeščen, kateri je, kar se tiče prisojila, v pospeševanje zaključenj zapuščinskih razprav določil, da prisojila niso več od delitev zapuščin odvisna (§ 165.), da v prisojilih radi tega ni več treba navajati zapuščinskih reči, ki so predmeti javnih knjig. Za to pa navaja dediča kot univerzalnega naslednika po § 177. na zapuščinsko sodišče, katero ima dopustljivost vknjiženja lastinske pravice ali prenosa na nepremičninah zavarovanih dolgov presojsati in dovoljevati. Kar se pa tiče singularnega nasledstva v pravice umrlega je § 178. določil,

da ni treba prisojilnih pisem, ampak da zadostujejo potrdila zapuščinskega sodišča, da se sme singularni naslednik, bodisi volilojemnik ali kupec pri zemljiškem sodišči kot lastnik vknjižiti. Taka potrdila se smejo seveda le po prisoji zapuščine izdajati.

Če tedaj § 174. tega zakona ne zahteva, da se morajo v zapuščinskih prisojilih zapuščinske reči, ki so predmet javnih knjig, izrekoma imenovati in če temu § pridjani obrazec nima prostora za taka imenovanja, potem pač ni dvomiti, da zakonodajalec tega ni zahteval, temveč da je hotel taka navajanja, ki so nepotrebna in v nasprotji z namenom pospeševati zapuščinske razprave, izključiti iz prisojil.

Bilo bi tudi smešno, če bi moral zapuščinski sodnik samemu sebi sestavljati dolgo prisojilo z vsemi zapuščinskimi reči, ki so predmeti javnih knjig, da bi znal za katere sme vknjižbo dovoliti.

Vsebina prisojila v zmislu § 174. pat. z dne 9. avgusta 1854 pa tudi edino ugaja bistvu zapuščinskih razprav in zapuščinskega prisojila.

Po § 531. o. d. z. je zapuščina celokupnost pravic in dolžnosti umrlega, ki niso samo v osebnih razmerah vtemeljene, in dedna pravica je po § 532. o. d. z. izključljiva pravica, celo zapuščino, ali pa del cele zapuščine v posest vzeti (*haeres in omne jus mortui, non tantum singulorum rerum succedit.*)

Namen zapuščinske razprave je poizvedba osebe dediča in zagotovljenje tistih dolžnosti, katere se morajo pred prisojilom spolniti.

Nasledstvo dediča je tedaj bistveno različno od nasledstva v posamezne reči ali pravice vsled cesij, volil, izvršb, kar se kaže iz raznih zasebnopravnih določil, ki se tukaj ne morejo navesti.

Zapuščinsko prisojilo je tisti čin, s katerim dobi dedič poverjenje kot lastnik zapuščine, ono je izročenje zapuščine kot skupne reči na dediča, ki še le ž njim lastninsko pravico zadobi.

Do tistih mal je zapuščina *haereditas jacens* in dedič je le njen oskrbnik s pravicami zapuščinskega kuratorja

in le kot zastopnik zapuščine drugim osebam nasproti je dedič. (§§ 547., 810., 818., 819., 1462. o. d. z., § 145. pat. z dne 9. avgusta 1854.).

Tako uče tudi komentatorji Zeiller, Scheidlein, Winwarther, Nippel (posebno pri § 547.) Stubenrauch, Randa v svojem „Besitz 1876“ stran 351, „Erwerb der Erbschaft“ stran 92 in „Eigenthum“ str. 337 (v nasprotju z prejšnim terjenjem v svojem „Besitz“ I. izdaja v katerem je pritrjeval Ungerju II. § 74. op. 24, VI. § 40, da dedič dedščino že z izjavo za dediča pridobi) in Schuster v svojem „Verfahren ausser Streitsachen“ 1886, stran 249 in 285.

S temi načeli se pa popolnoma sklada v § 174. pat. z dne 9. avgusta 1854. l. predpisana priprosta oblika zapuščinskega prisojila, kajti le v tej obliki se kaže vesolno nasledstvo dediča v vse pravice in dolžnosti umrlega in ne samo v posamezne pravice in reči. S temi načeli se tudi vjemajo določila §§ 177., 178. in 179. pat. z dne 9. avgusta 1854.

Pisatelj v začetku omenjenega članka pa dalje ugovarja, da zakon iz leta 1854. zgolj zaradi tega ni ukazal, naj se izražajo v prisojilu vse zapuščinske reči, ki so predmet javnih knjig, ker takrat še ni veljal novi zemljeknjižni zakon, ki v § 94. veleva, da sodnik pri dovoljenji vknjižbe nima izrekati nikake sodbe, nima ničesar spoznati, ampak le razločiti, je li v listinah, ki mu jih podaja prosilec, vtemeljeno to, kar se zahteva v prošnji, je li zahteva v prošnji izpeljiva v zemljiških knjigah in to tudi tedaj, če se prošnja opira na javne listine v § 33. lit. *d* z. z. navedene kakovosti.

Gospod pisatelj se pa tudi v tem moti, čemu bi se bil lahko ognil.

Prvič § 94. z. z. ničesar novega ne določuje, kar bi ne bilo že pred veljalo.

Ta § le predpisuje kako ima zemljeknjižni sodnik postopati, če ima on dovoljevati vknjižbo. Njegovi predpisi pa ne veljajo za zapuščinskega in zvršilnega sodnika, ki sodi na povsem drugih podlagah o dopustljivosti vknjižeb, katere ima on dovoljevati.

Radi tega se deli § 94. v dva glavna dela. Prvi del obsega prvih pet odstavkov in ureduje postopek zemlje-knjižnega sodnika za primerleje, če on vknjižbe dovoljuje in izpeljuje. Zadnji odstavek pa ureduje postopek zemlje-knjižnega sodnika za primerleje, če je kak drugi sodnik vknjižbo dovolil. Za ta slučaj mu veleva, da se ima na to omejiti, razsoditi, je li dovoljena vknjižba glede na stanje zemljiške knjige dopustljiva (§ 94. drugi odstavek) ali ne; o vseh drugih potrebah vknjižbe pa pristojna razsodilo sodišču, ki je dovolilo vknjižbo.

Pri vknjižbah na podlogi zapuščinskih prisojil je pa to sodišče zapuščinske razprave in to bo sodilo na podlogi vseh zapuščinskih razpravnih spisov, kakor smo to že v začetku te razprave razložili.

V zemljeknjižnem zakonu za Ogersko z dne 25. decembra 1855. št. 222. d. z., ki je bil podloga našega veljav-nega zemljeknjižnega zakona, je bilo to izrečno ukrenjeno.

Slednjič išče gospod pisatelj navedenega članka razlogov za svoje mnenje tudi v zakonu z dne 23. maja 1883., št. 82. d. z. in v naredbah pravosodnega ministerstva z dne 6. ju-nija 1883., št. 8330. in z dne 25. aprila 1884., št. 4407., dalje v naredbah predsedništva deželnega nadsodišča v Gradci z dne 5. julija 1883., št. 5670., in z dne 23. januarija 1885., ad št. 5670, pa ne z boljšo srečo.

Tudi tukaj se kaže, da tega zakona in teh naredeb ni pazljivo bral, kajti če bi bil to storil, bi se bil koj preveril, da je ž njimi le načelo § 76. z. z., da se vknjižbe, kjer ni izrečno kaj drugega dovoljenega, nikdar uradno zvrševati ne smejo, tako predrugačeno, da se smejo in morajo pravne raz-mere, ki so predmet vknjižeb in katerim so se podloge vsta-novile v teku zapuščinskih razprav, tudi uradno vknjiževati, če dotične stranke za nje ne prosijo.

Ničesar novega pa ni vkrenil zakon z dne 23. maja 1883. št. 82. d. z. o potrebnih podatkih vknjižeb, marveč ravno naredba pravosodnega ministerstva z dne 25. aprila 1885., št. 4407. odločno veleva, naj se postopa pri uradnih naredbah vknjižeb, kar se tiče njihovih podlog, ravno tako, kakor če bi prosile stranke same za vknjižbe.

Ta naredba pa tudi velevala: „Es können daher auf Grund „der Einantwortungsurkunde und anderer im Laufe der Ab- „handlung urkundlich erfolgter Constatirungen und ergangenen „Verfügungen und Entscheidungen des Verlassenschaftsge- „richtes, beispielsweise der nach § 178. des kais. Pat. vom „9. August 1854. R. G. B. Nr. 208. ertheilten Bestätigungen, „ferner auf Grund abhandlungsbehördlich vor der Nachlass- „einantwortung genehmigten Urkunden (Erbtheilungen, Kauf- „und Tauschverträge, Feilbietungsakte) das Eigenthumsrecht, „nicht minder auch Pfandrechte, Dienstbarkeitsrechte, Aus- „gedingsrechte und Reallasten eingetragen und beziehungs- „weise gelöscht werden, wenn die Voraussetzungen zur Ein- „verleibung der fraglichen Rechtserwerbung, Bechränkung, „Uebertragung oder Erlöschung vorhanden sind“, — in s tem naše mnenje o vsebini zapuščinskih prisojil popolnoma opravičuje, kajti če se ne bi smelo nič drugega vknjiževati, kakor to, kar je v prisojilih, bi bila ministerska naredba omenila le prisojila, ne pa toliko drugih zapuščinskih razpravnih podatkov.

Kar se pa tiče nasprotja v katerem se nahajajo po mnenju gospoda pisatelja navedene naredbe predsedništva deželnega nadsodišča z v začetku te razprave navedenim razsodilom deželnega nadsodišča v Gradci, se vsak lahko prepriča, da jih ni, če pazljivo prebere te naredbe in razsodilo. V tem oziru ni treba besede ziniti.

X.

Iz zapiskov praktičnega pravnika.

Kdor se bavi dalje časa s praktičnim pravosodjem, najde celo vrsto praktičnih slučajev, katere razsoditi ga stane veliko premislekov; pokažejo se mu dvomljivosti; zakon mu ne podaja določnega, nedvumljivega in jasnega propisa, s katerim bi mu bilo mogoče znebiti se vseh dvomov. Taki slučajji so povod globokejemu premišljevanju o tem, kar ime-